

Aesculus (Kasztanowiec)

rodzina Hippocastanaceae (Kasztanowcowate)

Aesculus carnea

Aesculus carnea

Aesculus carnea

Aesculus carnea

Aesculus hippocastanum

Aesculus hippocastanum

Aesculus hippocastanum

Aesculus hippocastanum

Aesculus hippocastanum

Aesculus hippocastanum

Aesculus hippocastanum

Rodzaj *Aesculus* obejmuje 25 gatunków rozmieszczonych w Płd. Europie, Azji i Ameryce Płn. Najbardziej znane to: *Aesculus x carnea* Hayne (Kasztanowiec czerwony), *Aesculus octandra* Marsch. (Kasztanowiec żółty), *Aesculus glabra* Willd. (Kasztanowiec gładki), *Aesculus parviflora* Walt. (Kasztanowiec drobnokwiatowy) i *Aesculus hippocastanum* L. (Kasztanowiec zwyczajny).

Kasztanowce to okazałe drzewa, choć można spotkać również formy krzewiaste. Mają charakterystyczne duże, dłoniaste liście, rozmieszczone nakrzyżlegle. Kwiaty są barwy białej, żółtej i czerwonej,

Aesculus (Kasztanowiec)

rodzina Hippocastanaceae (Kasztanowcowate)

zebrane w stożkowe, sterczące, bardzo dekoracyjne kwiatostany. Owoce to kuliste lub gruszkowate torebki, najczęściej grubościennie i pękające trzema klapami. Torebka może mieć barwę zieloną lub rdzawą i może być gładka lub pokryta brodawkami lub kolcami. Nasienie jest duże, koloru brązowego z jasnym znaczkami.

W Polsce najbardziej znane gatunki to *Aesculus hippocastanum* i *Aesculus x carnea*. Wszystkie gatunki kasztanowców rozmnażamy z nasion, a kasztanowca czerwonego i odmiany białego rozmnażamy także przez szczepienie. Uprawiane są, jako rośliny ozdobne - bardzo cenne drzewa parkowe i alejowe. Przy obsadzaniu ulic, korzysta się obecnie z odmian, które nie zawiązują owoców. Są to również rośliny lecznicze, mające zastosowanie w medycynie ludowej - wykorzystuje się nasiona, kwiaty oraz korę. Związki zawarte w kasztanowcach mają wpływ na naczynia krwionośne podobne jak witamina P - poprawiają elastyczność ścian i ograniczają pękanie naczyń. Mają działanie przeciwzapalne oraz regulują rozwój flory bakteryjnej. Wyciągi z drzewa służą do produkcji wielu leków.

***Aesculus hippocastanum* L. Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały), syn. *Aesculus castanea* Gilb., *Aesculus procera* Solisb. *Hippocastanum vulgare* Geartn.** - Kasztanowiec biały pochodzi z Płw. Bałkańskiego oraz z Azji Mniejszej. Był sadzony w Polsce w parkach, alejach i przy ulicach - do dziś żyją egzemplarze przekraczające 200 lat. Są to okazałe, bardzo dekoracyjne drzewa, dorastające do 40 m wysokości. Pień mają krótki i gruby, rozwidlający się na kilka grubych konarów. Pędy grube, proste i gładkie. Kora jest szarobrązowa, jednolita na całym pędzie, tafelkowato spękana (na starszych pniach łuszczy się tafelkowato). Ma gęstą, kopulastą lub niemal cylindryczną koronę, dochodzącą nawet do 20 m szerokości. Pąki duże - liściowe stożkowate, ostro zakończone, zaś kwiatowe jajowate i zgrubiałe. Łuski na pąkach są pokryte lepłą substancją. Liście umieszczone naprzeciwległe, są dłoniastodzielne, złożone z 5–9 odwrotnie jajowatych listków na długich, rynienkowatych ogonkach. Mają długość do 25 cm. Z wierzchu żywozielone, słabo połyskujące i nagie, od spodu jasnozielone. Nerwy filcowato owłosione. Kasztanowiec biały kwitnie po rozwoju liści w maju i czerwcu. Tworzy kwiatostany - duże, prosto wzniesione, stożkowate, gęste wiechy o długości do 30 cm. Kwiaty mogą być obulub rozdzielnopłciowe w tym samym kwiatostanie. Kwiat składa się 4–5 płatków korony i takiej samej ilości działek kielicha. Kwiaty są grzbieciste, o średnicy około 2 cm, białe z żółtymi lub czerwonymi plamkami u nasady. Występuje wiele odmian ozdobnych o różowych i czerwonych kwiatach. Owoce to gładka lub kolczasta torebka, rozpadająca się po dojrzewaniu na trzy części. Jest zielona, kolczasta o średnicy do 6 cm. Nasiona bardzo duże, połyskująco-czerwono-brązowe, z szarobiałą plamą popularnie nazywane "kasztanami".

Owocuje we wrześniu i październiku. Owoce zawierają związki z grupy saponin, powodujące hemolizę czerwonych krwinek. Zawarte w niedojrzałych owocach glikozydy służą do produkcji środków pobudzających krążenie krwi, oraz wzmacniają ściany naczyń krwionośnych. Zapobiegają również skurczom i stanom zapalnym. Stosuje się je również do produkcji środków wykrztuśnych (w Imperium Osmańskim leczono nimi astmę oskrzelową i kaszel u koni - stąd łacińska nazwa gatunku *hippocastanum* co oznacza "koński kasztan").

- Przemysł chemiczny - otrzymuje się z niego składniki do środków piorących i gaśniczych, kleje.
- Kosmetyka - składnik kremów (w tym kremów do golenia) i szamponów.
- Owoce stanowią karmę dla zwierzyny.

Owoce cenione są wśród radiestetów za swoje "właściwości magiczne", których zdaniem położone pod łóżkiem wpływają na polepszenie samopoczucia i przyrost sił witalnych, a zmniejszają szkodliwe oddziaływanie żył wodnych. Kwitnienie kasztanowców łączone jest z okresem zduwania matur. Owoce są bardzo lubiane przez dzieci, które używają kasztanów, (żołędzi) do wyrobu zabawek (figurek).

Aesculus (Kasztanowiec)

rodzina Hippocastanaceae (Kasztanowcowate)

Kasztanowce wymagają stanowiska słonecznego lub półcienistego, miejsc osłoniętych. Lubią gleby świeże, żyzne, głębokie i przepuszczalne, o uregulowanych stosunkach wodnych oraz zasobnych w wapń. Na glebach słabszych również będą rosnać, lecz wolniej. Gatunek ten cechuje się dużą mrozoodpornością i żyje około 200 lat.

Od kilku lat plagą kasztanowców stał się niewielki owad - Szrotówek kasztanowcowiaczek (*Cameraria ohridella*) - motyl z rodziny kibitnikowatych. Jest nowo odkrytym gatunkiem opisanym po raz pierwszy w Macedonii w 1985 r. Nie ma naturalnych wrogów. Szrotówek niszczy przede wszystkim kasztanowce białe. Może żerować na innych gatunkach w rodzaju *Aesculus*, ale także na rodzaju *Acer* (klon jawor, klon pospolity), na których przechodzi pełny rozwój. Poczwaraki zimują w opadłych liściach kasztanowców, stąd usuwanie opadłych liści jest najprostszą formą walki z tym szkodnikiem. Obecnie stosuje się również pułapki feromonowe oraz lepy na pnie.

Aesculus x carnea HAYNE (kasztanowiec różowy) syn. Aesculus rubicunda Loisel. - Kasztanowiec czerwony jest również dużym drzewem. - dorasta do 20 m wysokości i 8 m szerokości. Korona ma pokrój kulisty. W porównaniu z poprzednim gatunkiem kora jest szarawa i mniej płytkowata, a liście mniejsze, nieco skórzaste. Mają delikatniejsze unerwienie i są grubiej piłkowane. Są dłoniastodzielne, złożone z 5 listków. Pojedynczy listek jest kształtu eliptycznego i ma ok. 8-15 cm długości. Kolor liści jest bardziej ciemnozielony. Jesienią przed opadnięciem liście stają się wyblakłozielone lub brązowe. Kwitnie mniej obficie, o dwa tygodnie później od kasztanowca zwyczajnego - w maju, czerwcu. Kwiatostany są barwy od różowej do czerwonej (purpurowoczerwonej), w środku żółto nakrapiane. Są to wzniesione wiechy do 20 cm wysokości. Owoce to szaro-brązowe torebki, nieco mniejsze niż u kasztanowca białego i prawie bez kolców. Nasiona za to większe - występują najczęściej w torebce pojedynczo.

Jest to mieszańiec *Aesculus hippocastanum* oraz *Aesculus pavia*, którego otrzymali ogrodnicy w XIX wieku. Wymaga stanowiska słonecznego oraz próchnicznej, zasobnej, świeżej, wilgotnej gleby. Jest mniej odporny na mróz od poprzedniego gatunku, ale radzi sobie w naszych warunkach klimatycznych, szczególnie w cieplejszych rejonach kraju. Ma zastosowanie jako drzewo ozdobne, może być sadzony jako soliter, lub wykorzystywany do obsadzania ulic - obradza mniejszą ilością kasztanów i nie zaśmieca ulic.